

Az ezeréves falu: Kővágószőlős

KŐVÁGÓSZŐLŐS MADÁRTÁVLTATBÓL, A JAKAB-HEGY DÉLI OLDALÁBAN 540 MÉTERRE MAGASODÓ ZSONGORKŐ SZIKLAKILÁTÓJÁTÓL

Pécstől alig 15 kilométerre északnyugatra, mintha teljesen új világba érkeznénk. A Mecsek déli lábánál a csupasz sziklák ontják magukból a forróságot, a mediterrán növényzet felett kabócák nesze hallatszik. Ez így volt talán már ősidőktől fogva Kővágószőlősön.

A gyönyörű tájék már az ókorban lakott volt, a határban számos mives leletet találtak az elmúlt századokban. A sarukötő Vénuszt ábrázoló ritka bronzszobrocska például ma a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményének megbecsült darabja. Illírek, kelták, rómaiak is megtelepedtek szépen egymás után a környéken. Utóbbiak szép emléke a falu határában feltárt római villa, amely a Dél-Dunántúl egyetlen feltárt és szépen helyreállított ilyen jellegű épülete. Az 5. század viharai elhamvasztották a gyönyörű épületet és az egész vidéket. A hunokat gótok, longobárdok és avarok követték, végül

a 10. század folyamán magyarok szállták meg a vidéket.

Az Árpád-kor első évszázadaiból nem maradt fenn írásos emlék a településről. A terület biztosan a pécsi székesegyház birtokai közé tartozott, templomát a legújabb régészeti kutatások szerint a 12. században emelték, a falu felett magasodó Jakab-hegyen pedig a pálos rend egyik első rendháza épült fel a tatárjárás körüli esztendőben. Szőlős falut egy 1290-ben kelt oklevél említette először, a településen ekkor egyházi nemesi jogállású családok éltek.

Szőlős lakói a késő középkorban a

szőlőművelésből éltek. A kitűnő adottságú lankákon kiváló minőségű fehérborokat készítettek az itt élők, amelyet könnyen értékesítettek a közeli Pécs piacán.

A török kor itt is érezte hatását, a Mecsek azonban megvédte az itt élőket. A falu mindvégig megőrizte magyar lakosságát és katolikus vallását, ebben szerepet játszott, hogy a jezsuita páterek gyakran kilátogattak ide, 1692-ben és 1697-ben pedig licencció gondozta a híveket. 1733-ban már 250 magyar katolikus élt a faluban, ahol a szőlőművelés mellett egyre jobban teret hódított a kőbányászat is. A helyben vágott vörös homokkő olyan szívesen keresett portéka volt a környéken, hogy 1773-ban már a kővágó előtag bekerült a település nevébe. Haas Mihály leírásából tudjuk, hogy Kővágószőlősön a 19. században kiváló minőségű malomköveket és fenéköveket is készítettek, utóbbi jobbnak számított az Ausztriából érkező import

A TELEPÜLÉS HANGULATOS FŐTERE

A HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY ÉPÜLETE

KIKAPCSOLÓDÁSRA CSÁBÍT A HORGÁSZTÓ

árunál is. Az ügyeskező helyi kőfaragók itatóvályúí, csodálatosan szép sírkeresztjei, épület- és járdakövei messze földön ismertek és kapósak voltak. Az itt bányászott kőből építették például az eszéki katedrális is.

A 20. század a helyieket is próbára tette, az első világháborúból huszon-

Buzás Andor (1938–2005)

Kevesen tudják, hogy a jellegzetes tollú újságíró, aki 1963–1997 között a Falurádió szerkesztője volt, Kővágószőlősen született. Érettségi után az ELTE francia-magyar szakán kezdte meg az egyetemet, a forradalom után azonban eltanácsolták, ezért néhány évig a pécsi uránbányában dolgozott. A hallgatólagos amnesztia után bejezhette az egyetemet, majd az Újságíró Iskolát. Nem volt egy vándormadár típus, nyugdíjazásáig a Magyar Rádiónál dolgozott, rangos kitüntetések sorát kapta meg, 2004-ben pedig átvehette az Aranytoll-díjat is. Munkássága iránti tiszteletből róla kapta nevét a falu művelődési háza.

hét fiatal nem tért haza soha. 1930-ban 900-an lakták, ez a létszám azonban a következő ötven évben megduplázódott. A falu életét alapvetően megváltoztatta, hogy 1957-ben megindult az uránércbányászat a határban a Pécsi Uránércbánya Vállalat irányítása alatt. A termelés az 1970-es évek közepén érte el csúcspontját, végül azonban 1989-ben be kellett zárni, mert már

nem lehetett gazdaságosan felszínre hozni az ércet. A bánya bezárása komoly érvágást jelentett, amelyet a helyiek csak lassan heverték ki.

Ma azonban újra mindenki igyekszik előre tekinteni, és erősen bízunk az itt élők. A hagyományok ápolására szép helytörténeti kiállítás és egy uránbányászatot bemutató tárlat jött létre. A Buzás Andor Művelődési Házban színvonalas programokat rendeznek minden évben, amelyeket érdemes a honlapjukon figyelemmel kísérni (www.buzasandormuvhaz.hu), és úgy időzíteni az utazást, hogy valamelyiken részt lehessen venni. Kővágószőlős minden évszakban kínál látnivalót, középkori templomát bűn lenne kihagyni, a faluból pedig több jelzett turistaútvonal

A BABÁS-SZERKÖVEK SZIKLAKÉPZŐDMÉNYEI

vezet fel a Mecsek nyugati nyúlványának bérceire. Az 1978 óta védett, különleges geológiai alakzatairól és középkori emlékeiről híres, 602 méter magas Jakab-hegy, a Jubileumi kereszt, a Babás-szerkövek és az 540 méter magas, egyedülálló panorámával bíró Zsongorkő-kilátó megér egy kis fáradságot. Utóbbi közelében található a Remete barlang és a Sasfészek elnevezésű sziklaképződmény. Legyen tél, tavasz, nyár vagy ős, az erdőben felfelé kapaszkodva mindenki kiszakadhat a mindennapok rohanásából.

A megfáradt vándor számos kitűnő szállást talál a faluban. Ízlésének megfelelően választhat mindenki a modern vendégházak és a tradicionális parasztházak közül, ahol igény szerint lehetőség van az önellátásra, de a házigazdák szívesen várják vendégeiket a helyi különlegességekkel és pár palack helyi borral is. Legyen valaki akár a kultúra, a kirándulás, vagy az extrém sportok szerelmese, Kővágószőlősen biztosan megtalálja az igazán neki való programot.

LEJEGYZTE: DR. VARGA SZABOLCS

FOTÓK: MÜLLER NÁNDOR

Árpád-kori Sarlós Boldogasszony templom

Kővágószőlős legnagyobb nevezetessége kétségkívül a falu közepén megmaradt Árpád-kori templom. Az eredeti épületből ma már csak a torony látható, az alacsony, zömök építményen fennmaradtak az ikerablakok és a farkasfogas díszítőmotívumok is. A déli kapu található felirat tanúsága szerint 1512-ben emelték a Szűzanya tiszteletére, ekkor tehát biztosan átépítették az épületet. A 18. század elején a torony és a szentély még mindig ép volt, 1726-ban új tetőzetet, 1738-ban pedig kőből készült oltárt kapott. A templomot 1763–1772 között barokk stílusban átépítették, gótikus részzeit, a templomot és a temetőt övező falat elbontották, a toronyra pedig újabb szinteket építettek.

A templom berendezései közül a legértékesebbnek a szószek számít, amit 1780 után szállítottak át a pécsi székesegyház Corpus Christi kápolnájából. A főoltár Szűz Mária Erzsébetnél tett látogatását örökítette meg, a bécsi Karl Bachmann munkája. A jobb oldali mellékoltár falfaragású keresztje a jakabhegyi pálos kolostor templomából való, valószínűleg igen régi, orgonája pedig a pécsi Angster gyárban készült 1941-ben. A romossá váló épületet az 1970-es években újjították fel művészettörténészek útmutatásai alapján, és azóta Baranya megye egyik legszebb Árpád-kori műemlékének számít.

